

Berliinissä
muistakin prof.
Kivimäen (suomen lehtik.)
hastattelesta
1942
käsik.

Berlinissä 26- / 8 1942
Suomittuja Fritä:
1) 27/8 42 prof. Kivimäen, Suomen
lähetti. haastattelu.

Prof. Kirimäen haastattelu Suomen Lähetys-
toissa Berliinissä, nimi prof. Kirimäki on
lähettämässä, 27/8/1942 klo 3 Lähetystoissa
Rauhestrasse 1 (Tiergartenin lähellä, auto-
bussi 138, puh. 259086)

Tiedustelin Lähdemateriaalia Saksaan ja Suomen
työläisten yhdistämisimmasta vv. 1900-18.

Lähetystoista ilmoitti prof. Kirimäki lähe-
tetyt Suomen Ulkoministeriöön ja sieltä kai-
kseen Valtion Arkiton seuraavat asiakirjat:

1) Läh. 29/5 1925 N: 982/25

Suomen itsenäisyysjulistusta ja sen tunnusta-
minen Kesk. Suomen vapausotaa ja valtiomas-
totait. Kesk. asiakirjat.

2) Läh. 4/12 1928 N: 2601/28

Sainja arista K. edellä:

1) Faktaatt. Kirje- ja Kysymyskirja.

2) Järjestyksen julkaisu " " "

3) Min. Järjestyksen todistus erinäisistä vastauksista -
mistään asiakirjasta (5 p. lta marrask. 1920)

4) Pres. Svinhedin lupakirje saada siirtää

Saksassa koulutetut suomalaiset joukot Suomen
armijan sekä sotaa ammuksia; y.m. asiakirjat.

5) Sopimus Maamittaushallituksen, Helsingissä, ja
Fa C. Bambergin Berol. välillä

3) Valtionarkistoon (Ulkomin. kanta) lähetetty
1938 vuosisien 1918-19 asiakirjat (politiikka).

4) 28/4 1925 N:o 778/25

10 asiakirjanpöytä. Its. julistama. ja tunnustama
S.vap.s. ja valtiomuoto.

5) Kirjelmä 605. III. 1938 → 25/2

Ulkoministeriölle "Demokratistien -
seuran, järkevyydellä, sotavankien koulutusta -
nista y.m. kesk. asiakirjat.

(Sektion Politik från 27/5 18. Militärische
Stelle des Auswärtigen Amtes: Lähetys -
to Oskariin. Suomalaisille kesk. asiakirjat.
. 15 ryhmää asiakirjoja).

6) 14/4 1925 N:o 682/25

Suomen its. julist. ja tunnustaminen, Suomen

vapaussta ja valtiomuotoittele.

7) ~~28/~~ 22/4 1925 Kirje N:o 728/25

1921-22 Käyty kirjenvaihto: "Saksan
aseapu".

Prof. Kivimäki mainitsi saksal. sos. Dem.
Krautin Löbe (Loebe?) u vielä
elävän, oleen valtiop. puht. joht.?)
vuot 1918. Myös Scheidemannin
julkaisi ja kirjoituksissa käsiteltään
Saksan kysymyksiä.

Tanskan elintarvetilanne

(Omalta kirjeenvaihtajalta.)

4 Jukka 4 17/9 1942

Tanskalaiset ovat tanakkaa ja hyvinvoivan näköistä kansaa, joka tunnetusti aina on syönyt hyvin ja painanut alas ruokansa runsaalla oluella. Kun sota-aika on jonkun verran rajoittanut näitä runsauksia, on tanskalainen hiukan tyytymätön, mutta jos vertaamme sikäläistä tilannetta minkä Euroopan maan tahansa taloudelliseen asemaan — lukuunottamatta ehkä Pyreneitten maita, joista meillä on puutteelliset tiešdot — tulemme siihen tulokseen, että tanskalaiset ainakin vielä toistaiseksi syövät ja juovat paremmin kuin mikään muu kansa.

Leipää saa tanskalainen niin runsaasti, että sitä tuskin jaksaa syödä kuluttaa: valkoista leipää 1500 gr ja mustaa toistakymmentä kiloa kuukaudessa. Kun sitäpaitsi hienoja leivonnaisia saadaan ilman kortteja rajattomasti, ei sen ravinnon puutetta ainakaan ole havaittavissa. Ruisleipäkään ei ole aivan pelkkää ruista, vaan siihen on sekoitettu 30 pros. ohraa, joten leipä on sangen maukasta ja terveellistä. Uusi vilja on kilolta 2 äyriä halvempaa kuin viime vuotinen, mutta leivän hintaan ei niin pieni alennus vaikuta. Voimme siis kuitenkin olla varmoja, että hinnankehitys ei kulje huonoon suuntaan.

Vielä on tanskalaisella oikeus rajoituksitta ostaa lihaa, kalaa, läskiä, juustoa ja maitoa. Tosin läskin saanti on viime aikoina ollut hiukan rajoitettua, mutta tilanteessa odotetaan pian saatavan taas aikaan parannus; ainakin elintarveviranomaiset vakuuttavat voivansa saada sen aikaan.

Sokeria on maassa ollut rajoitetusti, vaikka se onkin tunnetusti omavarainen siinäkin suhteessa. Rajoitukset ovat seurauksia kasvaneesta viennistä ulkomaille; onhan Tanska meillekin antanut osan tarvitsemaamme makeaa. Siitä syystä onkin sokeriannokset vähennetty Tanskassa harvinaisen pienen määrään, 1 kiloon kuukaudessa. Kun kuitenkin otamme huomioon, että kaupoista saa ostaa rajattomasti makeisia ja että elintarveannokset ovat varsin runsaat, ei kyseessä olevan rajoituksen tarvitse heikentää kohtuullista palkkaa nauttivan kansalaisen hyvinvointia, mutta työväestön keskuudessa se tietenkin aiheuttaa jo vaikeuksia, sillä makeiset maksavat 4—8 kruunua (n. 40—80 mk) kilolta, eikä niihin siis varsin suurta osaa palkasta voida käyttää. Kaupassa vapaasti saatavat makeat leivonnaiset ovat myös liian kalliita pienipalkkaisten ostettaviksi. Kun työpalkat kuitenkin ovat huomattavasti korkeammat kuin meillä, ei kunnan työläisen suinkaan tarvitse puutetta kärsiä.

Tanskalaiset ovat kuitenkin tottuneet nauttimaan runsaasti olutta ja muitakin väkijuomia, joihin olut ym. kapakoissa kulutetaan viikkoansiota huomattava osa, ja kun senkaltaisten tuotteitten hinnat ovat tuntuvasti kohonneet, on joko niitä menoja supistettava, istuttava harvemmin oluthallissa, tai suoritettava se muun toimeentulon kustannuksella. Kun kansa vielä on tottunut yleisesti syömään ruokaloissa, varsinkin vapaapäivien iltoina, ja tavallisesta yksinkertaisesta päivällisestä niissä saadaan maksaa 3—4 kruunua, jopa vaatimattomassa kansanruokalasakin parisen kruunua, panee se ajattelemaan, miten raha on käytettävä.

Vihannesten ja juurikasvien runsaus kuitenkin helpottaa kesän aikana ra-

vinnon saantia ja kanaalien rannoilla myydään kalaa kohtuullisella hinnalla.

Keinottelijat pyrkivät kuitenkin niissäkin oloissa varaamaan itselleen mahdollisuuden siivottoman lisäänsionsa hankkimiseen. Varastoihin kerätään elintarpeita hinnan kohoamisen toivossa. Niinpä on äskettäin paljastettu väärinkäytöksiä, joiden takia on pilaantunut tuhansia kiloja arvokasta tanskalaista makkaraa (spegepølse) ja mädännytetty n. 100,000 kg silliä. Viime mainituksessa tapauksessa ovat keinottelijat kuitenkin löytäneet selityksen: se on ollut pikkukalaa, joka on ajateltu käyttää öljytuotantoon.

Myös saippuanvalmistajat ovat keksineet uuden keinottelutavan. Vanhoja saippuavarastoja, joissa oleva saippua on 60-prosenttista, on pidetty piilossa ja sulatettu uudestaan vähäarvoisemmiksi tuotteiksi, joiden rasvapitoisuus on 40 pros. Niin on eräässä tapauksessa sulatettu n. 200,000 Tkr. arvoinen varasto, jossa on ollut 400,000 kpl. 60 %:sta saippuaa, 40 %:ksi. Tehlaitelijat ovat nähtävästi olleet keinottelijoiden kanssa ketjussa mukana, ja voitto on jaettu molempien »yrittäjäryhmien» kesken. Ei ole ihme, että kansa on moisiin sulattajiin tyytymätön, koska siten keinotekoisesti korotetaan hintoja, jotka muutoinkin ovat huomattavasti normaalisia korkeammat.

Elintarvetilanne näyttää kuitenkin edelleenkin toivorikkaalta. Ruis on hyvää ja suuriyväistä ja viime aikojen lämpimät ovat kypsyttäneet niin vilja kuin rehu- ja juurikasvisatoakin nopeasti.

Tupakkaakin on ruvettu sodan aikana viljelemään enemmän kuin tavallisesti, ja arvellaan Tanskan tupakkasadon tällä vuonna antavan käyttöön n. 80 % kulutettavasta tupakasta. Sadon on odotettu kyllä tulevan runsaammaksi, mutta vaikka niin ei ole käynytäkään, on tupakka kuitenkin laadultaan odotettua parempaa ja tyydyttää siis sen puolen nikotiininnauttijan toiveista. Tupakkatuotteet ovat vielä vapaassa kaupassa. Hintojen korkeus tietenkin rajoittaa niiden samoin kuin muidenkin nautintoaineiden käyttöä. Tanskalaiset eivät kuitenkaan niistä oikeuksistaan mielellään luovu, ja tupakkaa myydäänkin melkein joka toisessa ja viiniä melkeinpä joka kaupassa. Olut-ravintola on joka sadan metrin päässä ja makeisia ym. herkkuja on nähtävänä niin paljon, että silmä väsyi niiden katselemiseen. Kadulla kulkijat virvoittelevat itseään kirsikoilla, melooneilla, arbuuseilla ja jäätelöllä, jota viimeksi mainittua lasten ja aikuisten herkkua on saatavissa 25 äyrillä hyvä pötkö kermaan laitettuna.

Kortittomankaan ei tarvitse siellä ruuan puutteessa kitua, sillä ravintoloissa on sitä vapaasti saatavissa, makaroita myydään vielä toreilla ja asemilla ilman korttia, ja se, jolla on varaa, voi hienolla korteilla saatavalla leivällä korvata viljan puutteen ja syödä tomaatteja à 1 kruunu kilo niin paljon kuin haluaa.

Jos tanskalaiset pystyvät vain säilyttämään karjakantansa ja pitämään hintain nousun kurissa, ei ainakaan siinä maassa ole odotettavissa pulaa siinä mitassa kuin muissa Euroopan maissa.

On kuitenkin muistettava, että elintarpeiden saanti on pienipalkkaisimmille jo käytännössä huomattavasti ra-

Naapurimaitten elämää tarkastelemassa

— Omalta kirjeenvaihtajaltamme —

IV

Näköaloja ja havaintoja Tanskasta

KATUKUVA.

Tanskalaiset ovat hyväntahtoista ja ahkeraa kansaa, ja sen uutteran työn tuloksia on kaikkialla nähtävissä. Pienet ja suuret ovat puuhassa aamusta iltaan, eikä tanskalainen hyväntahtoista apuaan keneltäkään kiellä. Ruumiillinen työ on arvossa, ja siksi siellä ei laiskureita paljon näekään. Vanhat ukot, jotka eivät enää kykene nopeasti liikkumaan, toimivat kengänkiillottajina tai erilaisissa vartijan tehtävissä, ja nuoret pojat ja tytöt juoksevat asioilla ja ajelevat kuormia kuljetuspolkupyörillään.

Kööpenhaminan kaupunki on vilkkaassa elossa aamusta iltaan. Polkupyörillä ajetaan nyt ehkä vielä enemmän kuin rauhan vuosina — siten säästetään kengänpohjia ja raitiomak-sukuluja, ja korkeilla valtaistuimillaan mahtavien olutkuormien päällä ohjailtavat tukevat olutkuskit vielä tukevampien parihevosten vetämiä jättiläiskärryjään. Parivaljakko kuormakärryjen edessä on Kööpenhaminassa ehkä yleisempi näky kuin yhden hevo-

sen vetämät ajoneuvot, ja hevosista painaa jokainen vähintään kaksi kertaa niin paljon kuin meikäläinen normaalihevonen. Katukuva on kirjava ja leimantavainen väreinä ovat kaikkialla Tanskan värit, punainen ja valkoinen. Virkanututkin ovat yleisesti punaisia, esim. rautatieläisillä ja postinkantajilla.

Asunnon voi matkustavainen saada Tanskassa paljon halvemmalla kuin naapurimaissa. Hotellihuoneiden hinnat on tarkoin rajoitettu, ja Kööpenhaminassa voi sellaisen saada aivan keskikaupungilta 3—4 kruunullakin vuorokaudelta, joka on jo halpa hinta meikäläisissäkin oloissa ja sitä enemmän Tanskassa, joka on tunnetusti korkeavaruuttainen maa. Hotellihuoneet ovat siistejä ja rauhallisia asuinsijoja. Ainoa epämuikavuus ehkä suomalaisesta on untuvapeite, joka on kuuma jo talvellakin, saatikka sitten kesän helteisimpänä aikana. Peite laitetaan siististi lakanakankaisen suojuksen sisään, mutta se tietenkin vain lisää kuumuutta.

Katuelämään painavat leimansa erikoisesti lukuisat kahvilat ja ravintolat, jotka ovat kesällä ulottaneet koristeelliset aitauksensa katukäytävälle. Kukkia on runsaasti kaikkialla ja tuon tuostakin katujen lomasta aukenevilla toreilla paljon kansaa, varsinkin iltaisin, jolloin istuskellaan penkeillä, syödään hedelmiä, makkaroitu, voileipiä tai makeisia, tai kuljetaan edestakaisin huolettomina hyräillen tai vihellellen.

MAASEUTUMAISEMA.

Maa on varsinkin Etelä-Tanskassa hyvin tasaista, ja erikoisesti Själlannissa ja Falsterissa tapaa vain harvoin jonkunlaisen kohouman. Pellot kasvavat hyvin ja ovat tarkoin viljeltyjä. Joka neliometri on käytetty ja vain siten saattaa Tanska elättää suomalaisen läänin kokoisella pinta-alalla samankokoisen väestömäärän kuin meillä on koko suuressa maassamme. Eteläosissa maata viljellään sangen paljon vehnää, mutta koska se viimeisinä kylminä vuosina ei ole antanut oikein hyvää satoa — varsinkaan syysvehnää — on ruvettu ehkä enemmän kuin tavallisesti turvautumaan rukiinviljelykseen. Leimaa-antavia viljelyskasveja niiden ohella ovat sokeri- ja rehujuurikkaat ja kaura.

Vilja on paikoittain tänä vuonna pahasti laossa rankkasateiden vuoksi, jotka esim. Viborgin seuduilla äskettäin olivat niin voimakkaat, että tuhosivat rakeineen viljan huomattavalta alueelta kaupungin ympäristössä ja täyttivät kaikki kellarit vedellä. Vilja kasvaa kuitenkin tiheänä ja laatu on hyvää.

Vain ahkeruudella voi tanskalainen päästä hyvin tuloksiin viljelyksillään. Maaperä on melkein kauttaaltaan puhdasta hiekkaa, Etelä-Själlannissa siihen määrään, että vain joku senttimetri pinnasta on multavaa. Näyttää siltä, että sellaista peilitasaista pintaa olisi helppo viljellä, kun ei silmänkantamain elalla näy pienintäkään kuumua näköpiirissä, mutta niin ei ole asianlaita. Kun maata aurataan, nousee siitä loppumattomasti kiviä, ja sateiden johdosta aina uusia työntyy pinnalle.

Runsas sateet kuitenkin ovat maanviljelyksen menestymisen välttämättömänä edellytyksenä Tanskassa, sillä kuiva maaperä ei voisi muutoin min-käänlaista tuloa antaa.

Själlannin ja Falsterin välinen salmi on erittäin kaunis nähtävyys, kuin si-sävesimaisema, ja muistuttaa paljon joitakin tasarantaisia Länsi-Suomen rannikkomaisemia, mutta siinä on kuitenkin yksi erikoisesti silmiinpistävä eroavaisuus: asumat maaseudulla ovat kauniita, tyylikkää, useimmiten tiilistä tehtyjä ja hyvin maalattuja. Pyökkirivistöt kaunistavat ympäristöä ja hanhia lönnkyttelee rakennusten lähellä olevien lammikoiden partailla. Maalainen asuu melkein pä paremmissa rakennuksissa kuin keskinkertainen kaupunkilainen.

Kalastusta harjoittavat rannikko-asukkaat yleisesti elinkeinonaan, ja viime aikoina on saalis ollut sangen runsas.

MYÖTÄTUNTO SUOMALAISIA KOHTAAN SUURI.

Minne vain suomalainen Tanskassa

joutuukin, kaikkialla hän saa osakseen hyvän vastaanoton. Maamme taistelua itsenäisyyden puolesta pidetään erikoisesti suuressa arvossa. Tapasin junassa erään nuorukaisen, joka oli talvisodan aikana ollut Suomessa Hangon ja sittemmin itäisellä rintamalla, ja sanomattomalla innostuksella hän alkoi vaunuastossamme oleville muille henkilöille kertoa suomalaisten sankaruudesta talvisodan vaikeuksissa. Erikoisesti oli hänen mieleensä painunut suomalaisten sotilaiden uhrautuva san-teltaessa. Hän kertoi monen uhranneen henkensä sillä tavalla, että oli hyökäysvaunun lähetyksessä kaivanut maahan sellaisen kuopan, että sopi siihen makaamaan niin, ettei maanpinnasta voitu kohoumaa eroittaa, ja kun hyökäysvaunu ajoi kohdalle, sytytti mukana olleen kasapanoksen ja räjäytti hyökäysvaunun menettäen samalla itse henkensä. Myös metsätaistelujen monet vaikeudet olivat hänen mieleensä painuneet ja suomalaisen puukon monenlaisia käyttötapoja hän ihaili.

Myös Kööpenhaminan eräässä hotellissa tapasin hotellipalvelijan, joka oli talvisodan aikana ollut Turussa, ja sanoi olevansa milloin tahansa valmis lähtemään Suomeen, kunhan vain työpaikka tarjottaisiin.

KOMMUNISTITKIN YRITTÄVÄT.

Valtiollisen tilanteen vaihteluja koettavat aina levottomat ja palkatut agentit käyttää hyväkseen. Kun ei kommunistien julkinen toiminta ole Tanskassa sallittua, koettavat he omilla menetelmillään soluttautua jul-

kiseen toimintaan tosin sangen huonolla menestyksellä.

Niinpä kertoo »Faelrelandet» 26. 8., että etsintäkuuluttettu kommunisti Thomas Peterson oli tullut valituksi Tanskan kirjaltajien liiton hallinnon asiamieheksi, ja kysyy, aikovatko ammattiyhdistykset hyväksyä valinnan. Muutoin arvelee lehti koko teon tapahtuneen provokatiotarkoituksessa, jotta levottomuuksia saataisiin aikaan. Tanskan kansa on kuitenkin riin tervejärkistä, että se ei anna moisten tapaus-ten johtaa itseään harhaan. Se kulkee Stauningin alokamaa realipoliittista la-tua ja pyrkii rauhallisin ja järkevin keinoin turvaamaan kansallisen ja valtiollisen olemassaolonsa, jota se vai-keuksista huolimatta pitää suuressa arvossa.

Kommunistien yritykset ovat tuomitut tukehtumaan jo alkuunsa siksi, et-tä Tanska miehityksestä huolimatta on saanut säilyttää sangen laajat va-paudet ja elintarvetilanne on siellä parempi kuin muissa Euroopan mai-sa — puhumattakaan kommunistien isänmaasta, Venäjästä.

KEINOTTELU JA RAHALLISET VAIKEUDET.

Keinottelijat, joille kaikki kansalliset edutkin ovat vieraita, antavat tie-tenkin huutajille tuulta purjeisiin, elintarvekeinottelijat hintoja korotta-malla ja kurssikeinottelijat horjutta-malla valuuttaa, mutta ne tekijät ovat kuitenkin niin vähäpätöisiä, että ne eivät pysty kehityksen kulkua määrää-mään. Schwinemündessä Saksaan mentäessä kyseli minultakin eräs va-luuttakeinottelija Tanskan rahaa, jota

hän oli halukas vaihtamaan Saksan-markkoihin, mutta kun kuuli, että mi-nulla oli vain 10 kruunua takaisin pa-luuta varten, huitaisi kädellään ja me-ni matkaansa. Suuremmilla summilla on pelattava, jos hyötyä tahtoo!

Sota-aika on tuonut mukanaan toi-sen vaikeuden, joka tulee pitkän aikaa rasittamaan Tanskan niinkuin kaik-kien muidenkin maiden taloutta. Kun-tien on täytynyt ottaa, taloudellista asemaansa tukeakseen, runsaasti lai-noja, ja kun ne ovat langenneet mak-settaviksi, on useiden kuntien täytynyt varojen puutteessa lakkauttaa mak-sunsa. Siten on olosuhteiden pakosta syntynyt jonkinlainen moratoriotilan-ne, ei vapaaehtoisen sopimuksen, vaan todellisen maksukyvyttömyyden takia.

KUUNPIMENNYS.

26 p:nä elok. oli Kööpenhaminassa 4:n ja 6:n välillä aamulla suuri jouk-ko kansaa kaupungilla seuraamassa kuunpimennystä, joka siellä oli aivan täydellinen. Harvinainen nähtävyys oli kun kuu jäi kokonaan auringon varjoon ja vain valoisa kehä ympäril-lä osoitti sen vielä olevan toiminnassa. Aamusumu hiukan häikäisi näkyväi-syyttä, varsinkin kun aurinko oli ko-vin alhaalla, mutta ainutlaatuinen nä-ky oli kuitenkin kööpenhaminalaisille mieluisa loppukesän tapaus.

L—e.

PÄÄSYLIPPUJA

varastossa

ILKAN KIRJAPAINOSSA.

Naapurimaitten elämää tarkastelemassa

— Omalta kirjeenvaihtajaltamme —

III

Ruotsin kuulumisia

Göteborgin arkea ja pyhää

LASTEN PÄIVÄT.

Satuin tulemaan Göteborgiin aika-na, jolloin siellä oli samanaikaisesti montakin liikkeellepanevaa tekijää ihmiesmieliin vaikuttamassa. Kaupunki oli kuin ampieispesä ja niin suuret kuin pienet olivat sankoin parvin katuja koristamassa. Jokainen raitiovaunu oli koristettu sinivalkoisin viirein, ja aluksi tulinkin siihen käsitykseen, että siellä jostakin syystä osoitetaan erikoista huomaavaisuutta maattamme kohtaan.

Pian kuitenkin sain kuulla, että kaupungissa vietetään lasten päivää. Kokonaista kolme päivää, 4:s, 5:s ja 6:s päivä syyskuuta oli pyhitetty nousuvan polven pienimmille, ja juhlissa olivat mukana niin vanhat kuin nuoret. Merkeillä kerättiin varoja avustustarkoituksiin, arpoja myytiin samassa tarkoituksessa, ja juhlaparaateilla huvitettiin kaikkea kansaa.

Lauantain paraatissa, joka suoritettiin Suuren teatterin ja Kustaa Aadolfin torin välillä, oli mukana elefantti

Nellykin, ja sen ja hullunkuristen temppuilevien kummitusolioiden näkeminen tuotti pienokaisille sanomatonta iloa. Huvittelupaikat olivat täynnä yleisöä ja lippuluukuilla vallitsi sellainen tungos, että jonottavan yleisön vaatimuksesta täytyi esitysten alkamisen siirtää. Esiintyjät ovatkin olleet Ruotsin tunnetuimpia taiteilijoita, ja erikoisesti suosittuja ovat olleet laulaja Martin Öhman ja filmari Edvard Pehrsson, joka viimeksimainittu on juhlissa esiintynyt oikein seurueen kera.

Kolme päivää on Göteborgissa juhlittu, tanssittu, laulettu ja kerätty varoja hyväntekeväisyystarkoituksiin. Rauhasa elävällä Ruotsilla on mahdollisuus täten ylläpitää normaali-ajankin harrastuksia ja antaa lapsille se ilo, mikä heille luonnonmukaisesti kuuluu.

PUOLUSTUKSEN TURVAAMINEN.

Näkyä kuitenkin muunlaisiakin. Näkyä kaikilla on havaittavissa,

että maa on varuillaan kaikkien mahdollisten yllätysten varalta. Jo Hälsingborgissa herätti erikoista huomiota sotilasvartiosto, joka rannalla piti vahtia kiväärin valmiusasennossa ja pistimin varustettuna, vaikka ruotsalaisella rauhallisuudella siitä pian poistuttiin paraatimarssissa tiukin elein ja juhlallisen sotilaallisin kääntein. Lottia oli liikkeellä runsaasti, ja hekin puolestaan harjoittelevat innokkaasti turvatakseen maansa koskemattomuutta. Sodan uhkaa ei kuitenkaan ole havaittavissa, ja kaikki tapahtuukin vain puolueettomuuden merkeissä.

VAALIT.

Vähitellen alkaa vaalien tulos hahmottua, mutta vieläkin näkyy Göteborgin kaduilla iskulausein koristeltuja vaalijulistuksia runsaasti. Päätaistelu on käyty sosialidemokraattien ja oikeiston välillä, ja vaaliohjelmissa on pyritty ennen kaikkea määrittelemään kanta kahdessa kysymyksessä, joista ulkopoliittisesti erikoisesti tärkeä on rauhankysymys ja sisäpoliittisesti hallinnollinen orientoituminen. Kuten jo ennen lähettämistäni kirjeistä on käynyt selville, käydään sisäpoliittista taistelua vasemmiston taholta fascismivaaran tunnuksin, ja oikeisto taas selittää, että sillä ei ole muuta päämäärää kuin puolustuksen ja sisäisen järjestyksen turvaaminen. Joka tuntee ruotsalaisten rauhanrakkauden, tietää, että kaikki puhe sisäisistä kaappaussuunnitelmista on vain agitatorisessa tarkoituksessa keksitty, kun ei muita vaali-iskulauseita ole löydetty.

Myös kunnallispolitiikka ja siinä ennen kaikkea verotuskysymys ovat an-

taneet aiheita erilaisten vaalitunnusten syntyyn. Kysymys on ennen kaikkea siitä, mille yhteiskuntapiireille ja missä suhteessa verotus on pääasiallisesti on säilytettävä.

Sosialidemokraatit julistavat: »Äänestä rauhan puolesta!» »Kunta on sinun!» Oikeistopuolue vastaa niihin: »Ole varuillasi! Tee loppu yksityisten säästöjen takavarikoinnista!» Vaalien tulos kääntyy ilmeisesti sosialidemokraateille voitoksi. Jos he osaavat pitää kurissa hyökkäilevät kommunistit kuten tähänkin asti, ei Ruotsin sisä- ja ulkopoliitikassakaan tule luultavasti mullistavia muutoksia tapahtumaan.

VEROTUSKYSYMYKSIÄ.

Kun sodan aiheuttama taloudellisen pulan vaikutus vähitellen alkaa tuntua Ruotsissakin, on verotuksella täytynyt ruveta keräämään yhä huomattavampia summia maanpuolustuksen aiheuttamien suurien menojen peittämiseksi, ja kun kasvava säännöstely pakottaa valtion yhä enemmän ohjaamaan tuotannon ja jakelun järjestyksellä, on uusia elimiä sitä varten muodostettava. Kaikki se vaatii suuria käyttövaroja, ja menoja lisäävät myös vasemmiston suositamat yhteiskunnallistuttamissuunnitelmat, joiden toteuttamiseen pula-ajan poikkeuksellinen talous antaa runsaasti aiheita.

Myös perheellisyyskysymys kunnallisverotuksessa on ollut vilkkaan pohdinnan alaisena. Ruotsi kaipaa lisää väkeä työvoimaksi ja maan puolustajiksi, ja toisaalta on erikoisesti tällaisina aikoina yhteiskunnan tultava avuksi suuriperheille, joiden toimeentulo muussa tapauksessa käy kestämättömäksi.

Valtion asettama kunnallisverotuk-

sen valmisteluvaliokunta on vastikään saanut valmiiksi ehdotuksen, jossa juuri edellämainittuihin seikkoihin kiinnitetään päähuomio. Ehdotuksessa esitetään paikkakunnan kalleudesta perheenelättäjälle tuleva verovähennys kohotettavaksi. Perheettömän kunnallisverotus suunnitellaan järjestettäväksi suunnilleen samoin perustein kuin valtion tulo- ja omaisuusverotuksesta on säädetty. Vähätuloisten verovähennys jätettäisiin mainituissa tapauksessa jotakuinkin nykyiselleen. Suurempituloisten maksettavista veroista suodut vähennykset sitävastoin pienenevät, kun suuremmiksi tulot kasvavat ja runsastuloisille ei poistoja myönnetä lainkaan.

Paikkakunnan kalleuden perusteella myönnettävien poistojen määräämistä varten tulisivat maan eri paikkakunnat ryhmitettäväksi viiteen kalleusluokkaan, joissa poistot halvimasta kalleimpaan lukien olisivat 1000, 1300, 1500, 1800 ja 2100 kruunua, joka summa siis voitaisiin verotettavista tuloista jättää huomioonottamatta. Vähennyksiä vastaavat vuositulorajat olisivat ryhmittäin 3000, 3400, 3800, 4400 ja 5000 kruunua. Perheellisyysperusteella tulisi sen ohella myönnettäväksi poistoja ryhmittäin vastaavasti 260, 280, 320, 360 ja 400 kr. Lapsettomien perheellisten poistot jäisivät suunnilleen nykyiselleen ja hyvin suuriperheille on suunniteltu myönnettäväksi vielä erikoispoistoja. Esityksen mukaan tulisi esim. miehelle, jolla on vaimo ja 4 lasta, 5:nnessä ryhmässä myönnettäväksi poistoja 2400 kruunun arvosta. Vastaava poisto on entisen lain mukaan 1500 kr.

Ehdotus siis perustuu siihen ajatukseseen, että valtion on turvattava nii-

den toimeentulo, jotka sen väkiluvun lisäämisestä pitävät huolta ja jotka erikoisesti nykyisinä poikkeuksellisin aikoina lapsineen joutuvat yhteiskunnassa vaikeimpaan asemaan. Ei siis ainoastaan tahdota huutaa: Lisääntykää! vaan tahdotaan myös tehdä sen ohjelman toteuttaminen käytännössä mahdolliseksi.

GÖTEBORG, KEHITTYVÄ KAUPUNKI.

Göteborg, jossa olen näiden Ruotsissa mielenkiinnolla pohdittujen kysymysten käsittelyä viime päivinä seurannut, on kooltaan jokseenkin Helsingin suuruinen, ja ulkoasultaankin se ehkä Ruotsin kaupungeista muistuttaa lähinnä Helsingiä — joskin se ehkä on hiukan vanhanaikaisempi. Kun valtamerialike on alkanut yhä enemmän suuntautua Ruotsin länsirannikolle, on Göteborgilla ollut erikoisen edullinen tilaisuus laajentaa satamaansa ja kauppaansa, ja kehitys tulee arvattavasti jatkumaan samaan suuntaan.

Tällä kertaa on satamassa pakosta hiljaista. Suuret laivat ja nostokurjet odottavat rauhaa ja työtä, ja laivurit katselevat kaupungin korkeitten kallioiden rinteille rakennetuista taloista ikävissään merelle, joka on suljettu ja jossa miinavyöhykkeet tekevät niin purjehduksen kuin kalastuksenkin hengenvaaralliseksi. Mutta kun sota joskus päättyy, alkavat taas nostokurjet toimia ja suuret valtamerenkyntäjät tuovat Göteborgiin Ruotsin tarvitsemat merentakaiset tuotteet ja vievät puuta, malmia ja karjataloustuotteita. Silloin alkaa Göteborgille uusi vilkkaan elämän ja toiminnan kausi.

L—e.

7.11.1942

Naapurimaitten elämää tarkastelemassa

— Omalta kirjeenvaihtajaltamme —

II

Ruotsin kuulumisia

Vehnänviljely pohjoisessa ei kannata

Vehnänviljely pohjoisessa ei kannata.

Kuta kauemmas pohjoisesta etelään Ruotsissa matkustetaan, sitä paremmilta näyttävät vuodentulotoiveet. Kevätkuivat heikensivät heinäsatoa huomattavasti varsinkin pohjoisessa, ja paikoittain näkyy vieläkin mustunutta heinää haasioilla ja seipäillä, kun se on jätetty ajoissa leikkaamatta lisäkasvun toivossa ja myöhemmin tulleet sateet ovat viivyttäneet korjaamista. Viljalojista pohjoisessa on parhaiten menestynyt ohra, mutta vehnä — sikäli kuin sitä on yritetty viljellä — on siellä vielä kehittymätöntä, ja kaurakin on aivan vihreätä aina Keski-Ruotsia myöten. Varsi kyllä on kehittynyt sangen komeaksi, mutta jyvä on vielä pieni.

Jämtlannissa, Österbottenissa ja Norrbottenissa on viime aikoina ryhdytty

raivaamaan laajoja lisäalueita viljelykselle. Valtio on sitä toimintaa tukenut erikoisesti viljelyspalkkioilla. Syksyllä 1941 on viljelty varsinkin vehnää ja ruista ja keväällä 1942 kevätvehnää. Tulokset ovat osoittaneet vehnänviljelyn niin pohjoisessa olevan heikosti kannattavaa ja siksi näytään taas turvaututtavan etupäässä rukiinviljelyyn, varsinkin kun rukiin olki viimeisinä kylminä talvina on osoittautunut paremmin kestäväksi kuin vehnän. Syysvehnän viljelys on mainitusta syystä vähentynyt koko maassa noin kuudennella osalla entisestään.

Satotoiveet.

Runsaat sateet ovat huomattavasti lisänneet sadon runsautta Etelä-Ruotsissa, mutta pohjoisessa ovat koleat

sääät ja auringonvalon puute pienentäneet toivetta.

Koko Ruotsin leipäviljasadon odotetaan valtion elintarvekomitean tilastollisen toimiston tiedonantojen mukaan nousevan tänä vuonna noin 1.004,452 tonniin, toisen arvion mukaan n. 1.056,223 tonniin. Kun viime vuoden sato oli vain 610,300 tonnia, on leipäviljasadon arvioitu siitä nousevan siis n. 65—73 %, joka merkitsee erittäin huomattavaa parannusta maan taloudellisessa asemassa. On kuitenkin otettava huomioon, että viime vuoden sato oli poikkeuksellisen pieni. Keskimääräinen sato vuosina 1930—39 on ollut 1.076,009 tonnia, joten tulevaa satoa voidaan pitää normaalisenä. Kun arvio on kuitenkin tehty keskikesällä ja kylmyys sen jälkeen on tuntuvasti haitannut sadon kehitystä, voinee tulos jäädä jonkun verran odotettua pienemmäksi.

Perunasato, joka tänä vuonna on arvioitu 2.052,214 tonniksi, toisen arvion mukaan 2.047,577 t., voinee vielä kasvaakin, jos lämmintä säätä riittää. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että se oli viime vuonna 2.071,086 tonnia ja keskimääräinen sato vuosina 1930—39 1.844,125 tonnia, joten tilanne näyttää sangen toivorikkaalta, varsinkin kun rehusato yleensä vielä kasvanee tänä vuonna 39—45 %:lla viimevuotisesta. Luonnonheinästä saadaan 50 % lisä, ja herneet, rehujuurikkaat ja pelloheinäkin antavat hyvän sadon. Syysvehnä, kaura, sokerijuurikas, rehujuurikkaat ja niin luonnon kuin pelloheinäkin antavat kuitenkin kaikki pienemmän

sadon kuin vuosien 1930—39 normaalisato on. Sokerijuurikasadon on laskettu vähenevän 10 %:lla, mutta onhan mahdollista, että sateet taas kohottavat senkin normaalseksi. Syysvehnän heikkouden takia ei koko viljasato kohoa normaaliin. Vähennys on kuitenkin vain 7—2 %, kaurasadon vähennys 14—10 %, luonnonheinän 12 %, pelloheinän 21 % ja juurikasvien 17—20 %. Viime vuoteen verraten on nousu kuitenkin erittäin huomattava.

Maidontuotanto vähentynyt Pohjois-Ruotsissa.

Viimeaikaisista sateista huolimatta on Norrbottenissa laidunten lisäkasvu huonon heinäsadon jälkeenkin hyvin pieni. Lehmät lypsävät siitä syystä vähemmän kuin yleensä tähän aikaan ja kaikissa maidonpunnituspaikoissa kyseessäolevalla alueella on vähennys ollut n. 25—30 %. Kun maidonkulutus elintarvetilanteen vaikeutuessa on kausittain yhä kasvanut —, maidolla kun näet pyritään korvaamaan muiden elintarpeitten puutetta — on maidonmyyntipaikkoja täytynyt esim. Luulajassa jo pitää sunnuntaisin suljettuina. Maito ei kuitenkaan ole kortilla ja jos saadaan hyvä rehujuurikasato, paranee tilanne huomattavasti.

Hinnat nousevat. Taksoitettuja tuloja runsaasti.

Vuoden taksoitustulos Ruotsissa osoittaa, että ostokyky kasvaa samalla kuin tuotteiden saanti vähenee. Taksoitettu määrä on lisääntynyt kaupungeis-

sa 8,8 %:lla ja maalla 14,1 %:lla. Suurimpia kaupunkoja ei vielä ole tässä arvioissa otettu huomioon, mutta ilmeistä on, että elintarvetilanteen kehitys vetää rahaa kaupungeista maaseudulle. Kun kuitenkin myös kaupungeissa verotettavat tulot ovat lisääntyneet, voidaan siitä tehdä johtopäätös, että hinnatkin ovat nousseet. Se voidaan muuten todeta välittömästäkin, ja siihen tietenkin vaikuttaa huomattavalla tavalla ostokyvyn nousu. Vapaa ostokyky voidaan käyttää taas hintoja kohottavaan salakauppaan, jonka harjoittaminen ei ole lainkaan vaikeaa, kun esim. sianhoidajan on luovutettava valtiolle kuponkilihaa vain 40 kg. ja loppu jää hänen omaan käyttöönsä.

Valtiolainoilla koetetaan helkentää liikaa ostokykyä.

Valtion täytyy koettaa tehdä siten syntynyt liika ostokyky vaarattomaksi kotimaisilla valtiolainoilla, joilla kerätään valtion kasvavien tarpeisiin ne suuret rahamäärät, jotka yksityisten käytössä ollen aiheuttaisivat hintojen jatkuvaa kohoamista, koska suuri osa niistä käytettäisiin kulutukseen ja koska kulutusesineitä ei ole vapaassa kaupassa laillisilla hinnoilla tarpeen mukaan saatavissa. Erikoisesti raha-asiaiministeri Wigfors on mainituilla perusteilla puolustanut uusien valtiolainojen ottoa, joita tietenkin käytetään runsaasti puolustuksen lujittamiseen. Oikeistopiireissä puolletaan sellaisten valtiolainain ottoa, koskapa tarvittavat varat muutoin olisi koottava verotuk-

sella, joka tietenkin kohdistuisi voimakkaan varakkaisiin piireihin. Sosialidemokraatit taas pelkäävät valtion velkaantumista ja kannattavat verojen lisäämistä — tietenkin niin, että verotus suoritettaisiin varallisuuden perusteella. Samalla sosialidemokraattisissa piireissä tahdotaan lisätä valtion osuutta tuotannossa ja liiketoiminnassa siten, että valtio osakemerkinnöillä pyrkisi osakkaaksi lukuisiin tärkelsiin likeyrityksiin ja pääsisi niissä määräävään asemaan. On siis kysymys yhteiskunnallistuttamisohjelmasta, jota oikeistopiireissä tietenkin vastustetaan ankarasti. Lähestyvät vaalit pakottavat sosialidemokraattiset ministerit tukemaan yhteiskunnallistuttamissuunnitelmia ja oikeistoryhmissä ennustetaan sen yhä vaikeuttavan valtion rahatilannetta.

Jos kuitenkin hyvä sato saadaan, helpottuu tilanne huomattavasti. Se estäisi hintatason nousun, helpottaisi palkkasäännöstelyä tulevaisuudeksi ja tekisi maan ulkomaisesta vaihdosta entisestäänkin riippumattommaksi.

Siihen mennessä jatkuu keskustelu hallituksen finanssipolitiikasta, verotus- ja yhteiskunnallistuttamissuunnitelmista sangen vilkkaana. »Västerbotens Folkblad» puhuu jo hallituksen »melkein rajattomista valtuuksista» ja »Socialdemokraten», »Aftontidningen» ja »Dagens Nyheter» käsittelevät kukin asioita vaalipoliittisten päämääriensä mukaan.

L—e.

Ilkka 21/8 1942

Naapurimaitten elämää tarkastelemassa

VIII

Norjalaisia näköaloja

— Omalta kirjeenvaihtajaltamme —

Olin lukenut Norjan oloista niin monia keskenään ristiriitaisia kuvauksia, että päätin omin silmin todeta, mikä on totta ja valetta, ja niinpä saavuinkin eräänä syyskuun päivänä Osloon, Norjan vanhaan pääkaupunkiin.

Jo heti rajan yli tultuani huomasin, että ruoka oli loppunut asemilta. Ei ollut tanskalaisia mainioita voileipiä, jäätelökauppiat olivat myös hävinneet, ja monenlaiset makeiset, karamellit ja suklaatuotteet, joita Ruotsin puolella oli ollut runsaasti saatavissa, olivat menneet saman tien.

Nyt alkoi »korttipelin» aika. Ilman kuponkeja ei ollut enää juuri mitään syötävää saatavissa, ja annokset olivat sangen laihoja, erikoisesti tietenkin Ruotsissa ja Tanskassa oleskelun jälkeen. Elintaso vastasi suunnilleen nykyään Suomessa vallitsevaa joskin muutamia ruokatarpeita oli saatavissa runsaammin kuin meillä.

Pääkysymys oli nyt epäilemättä elintarvekysymys.

Kuitenkaan ei tilanne ollut juuri niin synkkä kuin ensi silmäyksellä saattoi arvata. Kun kuukauden elintarveannoksia verrataan esim. meikäläisiin

makupaloihin, ei Norja suinkaan jää vertailussa huonommalle sijalle kuin Suomi. Kuukaudessa jaetaan leipää 8 kg., voita 900 gr., sokeria lähes kilo, lihaa 600 gr. ja maitoa 15 litraa hengelle, tosin kuitenkin vain kuorittua. Raskaan työntekijät ja lapset saavat lisäannoksia.

Kuitenkaan ei jako ole järjestetty joustavaksi ja täsmälliseksi. Lihaa esim. ei ole yleisesti saatu juuri lainkaan pääsiäisen jälkeen ja sitä ennenkin oli saatu etupäässä vain valaan- tai hevosenlihaa. Kuitenkin on Norjassa vastineeksi saatavissa runsaasti kuivattua kalaa ja usein jaetaan myös tuoretta kalaa, joka herkkua meillä Suomessa, tuhansien järvien maassa on nykyään sangen harvinainen.

Muita norjalaisen ruokalistaan kuuluvia tuotteita on saatavissa vain kortteilla, jopa vihannestenkin kauppa on säännöstelty niin tarkoin, että Oslon torilla ei myydä muuta kuin kukkia. Perunapula on ollut ankara ja juustoa on saatu jotakuinkin vain sellainen palanen kuin Suomessa, nim. 200 gr. kuukaudessa.

Koko sato kontrolloidaan ja jaetaan

määrätyissä annoksissa kuivattajille, mutta mustasta pörssistä voidaan ostaa yhtä ja toista vapaasti korkeaan hintaan, ja kauppiat hankkivat vanhoille asiakkailleen silloin tällöin makupaloja ja myyvät »tiskin alta». Sillä, jolla ei ole tuttua kauppiasta, on vaikea tulla toimeen, mutta paikallinen kiinteä väestö hoitelee kyllä asiansa ja sillä on aina jotain kiertoteitä parantaa asemaansa. Kaduilla myydään vapaasti kalamakkaraa pöntöistä, ja kun kalsaa muutoinkin on runsaasti ainakin kuivattuna saatavissa, ei ainakaan nälässä tarvitse kitua, joskin ravinto usein jää sangen yksipuoliseksi.

Keinottelijat koettavat etuilla monin tavoin ja vaihtokauppa kukoistaa. Sanomalehdet ovat täynnä vaihtotarjouksia, ja monet ilmoitukset sisältävät salaisia viittauksia, joista voidaan päätellä, että tarjolla on muutakin kuin vain huonekaluja ja vaatteita.

Jos menemme oslolaiseen puotiin ja kysymme hintoja, ei ole lainkaan helppo saada vastausta. Kauppias itse ei näytä tietävän niistä mitään eikä ilmeisesti tiedä, mitä pyytäisi. Se on merkki siitä, että salakauppa kukoistaa ja siksi pitääkin jokaisella kauppialla olla tuttu ostajapiirinsä, jotta rajahintoja voidaan kiertää.

Oslon hintatasosta mainittakoon muutamia esimerkkejä. Kuivattu turska maksaa Norjan kruunuissa 2:59, liha silli —:84 à 1:32, pikkusilli —:30 à —:76, sienet 3:50—4:70, ruisleipä —:30, vehnä jauhot, joita myydään vain sairaille, —:80 à —:90, sokeri 1:60, ruokaomenat —:80, tomaatit 1:40 ja perunat —:28 kg. sekä munat —:18 kpl. Tavallinen miehen puku maksaa 150:—, kengät 35—40:—, koivuhalot

80:— syli. Kaasun hinta on —:18 m³ ja sähkön —:25 kw + 10 % lisä.

Saadaksemme elintasosta oikean kuvan on myös tutustuttava palkkoihin. Konttoristi saa keskimäärin 300:—, kansakoulunopettaja 400:—, lehtori korkeassa palkkaluokassa 750:— ja veturinkuljettaja 600:— kuukaudessa. Muurarin tuntipalkka urakatyössä on tavallisesti 3—4:—, tavallisen ammattityöntekijän keskimääräinen tuntiansio 1:98. Ompelijatar saa 70:— viikossa.

Veroista maksetaan tulo- ja omaisuusveroa n. 11 % ja liikevaihtoveroa 5 %, mutta enemmän — jopa 50 %:kin — ylellisyystavaroista. Kunnallisvero on Oslossa n. 9 % tuloista. Vuokrataso on seuraava: 1 h. 60:—, 1 h. + k. 90:—, 2 h. + k. 110:— ja 3 h. + k. 125:— kuukaudessa.

Jos kaikkea olisi saatavissa lain määrämmin hinnoin ja jos jokainen jaossa todella aina saisi ne annokset, jotka hänelle kuuluvat, sujuisi elämä kuitenkin jotenkin tyydyttävästi, mutta usein sattuu, että kysytyt tavaralajit loppuvat, ennekuin jokainen on jaossa saanut annoksensa, ja kun kupongit eivät ole voimassa enää seuraavassa jaossa, jää monen osuus saamatta. Hintataso on kohonnut n. 45—50 % sodan aikana ja salakauppiat kiskovat satumaisia hintoja — teestä voidaan pyytää 1000 kruunua kilolta, kahvista 130:— ja sianlihasta 21—30:—

Jotta ei tarvitsisi näyttää tyhjiä ikkunoita, kun kaupassa ei ole tavaraa, asetetaan ikkunalle näytteille »mallitavaroita», joita ei myydä. Ehkä sellaisiakin sentään joskus voi vilauttaa tutun ostajan matkalaukkuun.

Kansa on tyytymätöntä ja usein kier-

telee liioiteltuja huhuja elintarvetilanteen kehityksestä. Monet ovat ulkomaalaisiin niin suuttuneita, että jos vieras kysyy heiltä mitä vain esim. ruotsiksi — ja siis huomataan, että kysyjä ei ole norjalainen — kääntää puhuteltu selkensä eikä vastaa sanallaakaan.

Norjalaisten keskuudessa vallitsee sangen individualistinen mieliala. Julkisiin määräyksiin ei tahdota alistua ja jokainen tahtoo toimia omalla tavallaan. Se mieliala näkyy jo kadulla liikuttaessa. Jos lähdemme Oslossa etsimään jotain taloa numeron mukaan, saamme usein tehdä kauan tuloksetonta työtä. Monilla taloilla on kaksi numeroa, toinen pää- toinen poikkikadulle, mutta yhtä hyvin voidaan talolle antaa vain poikkikadun numero, joka on merkitty pääkadulle, tai numero, jopa kadun nimikin voi puuttua kokonaan. Väliin saa kulkea kokonaisia korttelivälejä tapaamatta mitään merkintöjä.

Yhtä itsepäisiä ovat norjalaiset poliittisessa ajattelussaan. Kansa on jakaantunut kolmeen ryhmään: 1) keskusryhmä, joka koettaa varovaisella toiminnallaan edustaa Norjan etuja ja tarpeen vaatiessa sopeutua tilanteeseen, 2) kansallissosialistinen ryhmä Quislingin johdolla, 3) oppositio, joka avoimesti tai useimmin peitetysti tahtoo toimia vallassa olevaa suuntaa vastaan. Neljännen ryhmän muodostavat maassa olevat valtauskoukko.

Valtion johto on saksalaisten ohjauksessa, mutta usea kansallissosialistia kannattava Norjan kansalainen on voinut säilyttää entisen asemansa tai sukeltautunut pinnalle tilannevaihtelu-

jen mukaan. Ryhmittely on niin tiukka, että se painaa leimansa liike-elämäänkin. Ostetaan vain aateystäviltä ja kauppias säästää lisäannoksia myös vain puoluetovereilleen. Vieraalla ei ole sellaisessa puodissa paljon tekemistä. Myös ravintoloissa vallitsee sama henki. Tarkasti katsotaan, kelle esim. viinaksia tarjotaan, niistä kun on puute. Köyhä kansa myy väkijuomaannoksiaan korkeaan hintaan.

Vähitellen on kuitenkin keskustaryhmä saanut yhä enemmän kannattajia. Ymmärretään, että päätön vastarinta ei hyödytä Norjaa nykytilanteessa. Koetetaan niin paljon kuin mahdollista edistää maan parasta ja välttää yhteentörmäyksiä, jotka vain johtavat tiukkiin vastatoimenpiteisiin ja joiden tulokset eivät lainkaan vastaa niitä uhreja, jotka Norja valtauksen aikana on joutunut antamaan.

Suuret maailmantapahtumat ratkaisevat myös Norjan kohtalon. Täällä Pohjolassa ei siinä kysymyksessä ole vallalla muuta kuin yksi ajatus, toivo, että Norja vielä kerran pääsisi itse hoitamaan niin sisä- kuin ulkoasiansakin ja tukemaan sitä demokraattista henkeä, joka Pohjolan kansoilla on yhteinen.

Niin kauan kuin sota jatkuu, on järjestöntä kiihoittaa aseetonta kansaa kapinayrityksiin, jotka vaativat paljon uhreja, mutta eivät johda mihinkään tuloksiin. Norjan tulevaisuus ratkaistaan varmasti rauhaneuvotteluissa sille edullisin tuloksin sitten, kun suuri maailmanpalo viimein sammuu ja koettaa harkinnan ja rauhallisen toiminnan aika.

L—e.

Jukka 25/9 1942

Naapurimaitten elämää tarkastelemassa

VII

Nouseva Tanska

— Omalta kirjeenvaihtajaltamme —

Pohjoismaisista valtioista on Ruotsilla epäilemättä korkein elintaso, mutta elintarvetilanne on tällä hetkellä varmasti paras Tanskassa, lihamaassa.

Heti kun tulemme Tanskan rajan yli, kuuluu joka taholta asemilla huuto »fløde is» (kermajäätelöä) ja tällä kertaa ei todella ole mikään petos kysymyksessä, se on varmasti valmistettu puhtaasta kermasta.

Nälkiintynyt suomalainen ei maa-han tultuaan oikein tiedä, mistä päästä lihotuspuuhan alkaisi; hän ei voi ymmärtää, että on vielä sellainenkin maa, jossa voi syödä kupunsa täyteen korteittakin, missä myydään vapaasti ja rajoituksitta lihaa, kalaa, läskiä, juustoa, makkaraa, munia ja maitoa. Myös makeisia on korteitta runsaasti saatavissa, ja Tanskan mainiot wienerleivät jaetaan kahteen ryhmään, joista ensimmäiseen kuuluvat ovat hienoja ja maukkaita ja vain korteilla ostettavia, ja toiseen kuuluvat yhtä hienoja ja maukkaita, mutta korttivapaita. Myös leivoksia ja kaakkuja voidaan vapaasti ostaa kymmeniä lajeja.

Säännösteltyjä ovat vain seuraavat elintarpeet seuraavin kuukausiannoksien: voi 1 kg., leipä 9 kg., sokeri 2 kg. ja kauraryynit 2 kg. kaikki muu, myös

marmelaadi, on korttivapaata, ja marmeliinia ei tanskalainen mielellään käytä — sitä ei pidetä ihmisravintona.

Tupakkamies on Tanskassa kuin paratiisissa, sillä hänkään ei tarvitse nautintojensa tyydyttämiseen kortteja ja sikaareja sekä paperosseja on saatavissa kymmeniä lajeja. Tanska on alkanut itse huolehtia siitakin tarpeestaan, tupakkaa viljellään kotona, ja tänä vuonna on arvioitu jo saatavan omasta sadosta koko kulutukseen tarvittavasta määrästä $\frac{1}{2}$ hyvälaatuista tupakkaa.

Palkkatasoa voimme kuvata muutamien esimerkein. Ammattityöläisen keskimääräinen tuntipalkka on tariffien mukaan laskettuna ja käytännössä saatujen tulosten mukaan urakatyössä 2:27 ja tavallisessa tunti-työssä 1:98, joka siis Suomen markoiksi muutettuna tulee kymmenkertaiseksi. Jos työpäivä lasketaan 8-tuntiseksi ja kuukauteen luetaan 25 työpäivää, on kuukausiansio 454—396 Tanskan kruunua. Konttoristi ansaitsee keskimäärin 300—400 kr, kansakoulunopettaja 400:—, lehtori 600:—, junankuljettaja 400 kr. ja konduktööri 350 kr. Räättälän tuntipalkka on n. 2:25, siis kuukausipalkka n. 450, ja tehdas-

työläisen palkka keskimäärin urakatyössä 2:12 ja tavallisessa tunti-työssä 1:64, siis kuukaudessa vastaavasti 424—328 kr.

Antaaksemme lukijalle jonkunlaisen käsityksen elintasosta mainitsemme tässä yhteydessä muutamia elintarpeitten hintoja: ruisleipä —:62, raavaanliha 2:50, perunat —:24, läski 2:54—4:70, juusto 3:50—4:— tai kuoritusta maidosta valmistettu 2:60 kg. Maito maksaa —:45 litra, munat —:20 kpl. Yksinkertaisen huoneen vuokra on 40:—, 1 h. ja keitt. 50—60:—, 2 h. ja k. 80—99:— kuukaudessa Kööpenhaminassa. Halot maksavat 48:— syli, koksi 5:50 hl, yksinkertainen miehen puku 130:— ja ulsteri 180:—. Kaikki on tietysti Suomen rahaksi muutettaessa otettava kymmenkertaisena.

Näistä esimerkeistä käy selville, että Tanska tällä hetkellä on pohjoismaista taloudellisesti onnellisimmassa asemassa. Kuva ei kuitenkaan tarkemmin katsottuna jää yhtä valoisaksi kuin millä se sivullisen huomioitsijan katso-mana näyttää. Verot kasvavat ja valtio pitää leivän hintaa kohtuullisena vain huomattavin uhrauksin vähävaraisten hyväksi. Siihen tarkoitukseen on äskettäin mm. myönnetty 30 milj. kruunun apuraha. Myös monet kunnat ovat sota-ajan johdosta joutuneet taloudellisiin vaikeuksiin, ja useat niistä eivät ole voineet huolehtia sodan-kaisten velkojensa maksusta, niin että jonkunlainen vapaaehtoinen moratorio vallitsee maassa.

Liha- ja rasvavarastotkin alkavat vähentyä, ja keinottelijat ovat varuillaan alkaakseen julkean toimintansa. Sanomalehdet kertovat suurien silli-varastojen pilaantuneen, kun niitä on keinottelutarkoituksessa kätkelty, ja saippuakauppiat piilottavat hyvälaa-

tuista saippuaa, jonka rasvapitoisuus on 60 %, sulattaakseen sen uudestaan 40 prosenttiseksi. Äskettäin takavari-koitiin sellaista kätkösaippuaa 400,000 kpl. ja keinottelija saatettiin lailliseen vastuuseen. Viimeksimainitun laatuista saippuaa myydään kuitenkin korteitta, mutta sellaisissakin oloissa on yritteliäällä keinottelijalla ansaitsemismahdollisuuksia. Myös valuuttakeinottelijat väljyvät rajoilla valmiina ottamaan kolehtinsa omalla tavallaan.

Tanskalaisilla on myös runsaasti sellaisia ylimääräisiä menoja, jotka muissa pohjoismaissa kuutuvat harvinaisuuksiin. Siellä istutaan mieluusti ravintolassa syömässä ja olutta juomassa, myös käydään ahkerasti Tivolissa, ja koko Kööpenhaminan väestö käyttää polkupyöriä, ja sekin maksaa.

Elintarpeitten hinnoissa on viime aikoina ollut havaittavissa kohoamisen merkkejä, ja siksi on valtion täytynyt käydä käsiksi asiaan, turvatakseen varattomien toimeentulon.

Poliittinen tilanne ei Tanskassa näytä olevan niin jännittynyt kuin Norjassa. Tanskalaiset ovat ystävällistä ja hyväntahtoista kansaa ja ne ominaisuudet painavat leimansa myös poliittiseen toimintaan. Tietenkään ei tanskalaisesta ole mieluista vieraiden oleskelu maassa, mutta he ajattelevat kuin realipoliitikot ja ymmärtävät, että suurvaltain välisen sodan johtavaan taktiikkaan kuuluu sellaisten uusien tukikohtain valtaaminen, joista voidaan ryhtyä sotilaallisiin aloitteihin ja että molemmat puolet käyttävät samaa menettelytapaa. Niin heikosti varustautuneella pikkuvaltiolla, kuin Tanska on, ei sellaisissa olosuhteissa, kahden suurvallan välillä, ole muuta mahdollisuutta kuin koettaa päästä koettelemuksista läpi niin pienin uh-

rein kuin mahdollista. Ymmärretään, että vastustus niin vähäpätöisin varustein ei olisi voinut johtaa mihinkään positiivisiin tuloksiin, eikä salatoiminnalla ja anarkistisilla teoilla voida asiaa parantaa. Jos olisi hyökkäyksen aikana asetuttu lujempaan vastarintaan, olisi koko maa vain joutunut kilpailevien suurvaltojen taistelutanteeksi, ja seuraus olisi ollut, ettei ainakaan elintarvetilanne olisi vaikeutunut vaan koko kansan tulevaisuus olisi saatettu vaaranalaiseksi.

Tanskalaiset ovat rauhaarakastavia ja työskentelevät lujasti siinä toivossa, että sodan päätyttyä, kun Euroopan olot kansainvälisillä sopimuksilla uudestaan järjestetään, heidänkin isänmaansa, joka on vanha kansallisvaltio, on jälleen saava vapautensa. Niin ajatteli äskettäin kuollut Tanskan tunnettu pääministeri Stauning, joka johti maatansa vaikeimmassa vaiheessa. Hän oli vakuutettu, että — päättypä sota miten tahansa — ei Tanskan tulevaisuus voi olla kokonaan mennyt.

Päätöstä odoteltaessa työskennellään tiukasti ja vahvistetaan siten maan ja kansan taloudellista hyvinvointia sekä järjestellään tärkeitä yhteiskunnallisia kysymyksiä. Ei jäädä hautomaan sellaisia asioita, joille tässä vaiheessa ei voida mitään, ja tehdään työtä tulevaisuutta varten niillä hallinnon aloilla, joissa on vapaat kädet toimia.

Sellaista tervettä ja järkevää politiikkaa on Tanska noudattanut. Rauhallinen kansa pyrkii ikäänkuin unohdamaan itseään kohdanneet ikävyydet ja poistamaan huomionsa negatiivisista kysymyksistä, joiden ratkaisu ei ole omista käsissä. Niin on voitu säilyttää korkea taloudellinen taso ja pitää pääasiallisesti omista ohjissa sisäiset asiat.

L—e.

"Jukka" Koskinen 23/9/1942

Naapurimaitten elämää tarkastelemassa

— Omalta kirjeenvaihtajaltamme —

I

Ruotsin kuulumisia

Sodan paine leviää, hinnat kohoavat

Ruotsissa matkustettaessa kiintyy huomio erikoisesti siihen tuskaiseen odotukseen, joka on vallannut väestön sodan paineen levitessä yhä tuntuvarmin myös Ruotsin maaperälle. Tosin hinnat ovat vielä meikäläisiin verraten sangen kohtuulliset, kun esim. perunat maksavat vapaassa kaupassa Tukholmassa 30 äyriä kilo, tomaatit 1:3—1:80, herneet 1:10, kaali 35—85 äyriä, kurkku 1:—, mustikat ja vadelmat 1:50 kg. ja suuret kukkakaalit 45—60 äyriä kpl., mutta kun korttiannokset ovat huomattavasti pienentyneet, on väestö joutunut jonkunlaisen huolestuneisuuden valtaan, ja laskusuunnan pelätään yhä jatkuvan.

Suurvallata painostus tuntuu myös sangen voimakkaana, venäläisten suorittamat tonnistouputukset lisäävät turvallisuuden tunnetta, ja herkimmat jo

ennustelevat sodan olevan aivan kynnyksellä. Kun kuitenkin tunnemme Ruotsin taitavan ulkopolitiikan, voimme olla varmoja siitä, että asiat eivät kehity siihen pisteeseen ennenkuin äärimmäisen pakon edessä. Valtion puolesta on kyllä ryhdytty jo ajoissa tarpeen vaatimiin varovaisuustoimenpiteisiin.

Salakauppa kehittyy.

Pula-ajan tuntua lisää mustapörssi, joka toimii kuten meilläkin, ylittäen rajahintoja ja harjoittaen salakauppaa. Väkijuomia vaihdetaan kahviin ym. harvinaisiin tuotteisiin ja pirsseistä sekä »tuntemattomilta naisilta» ostetaan eniten kysyttyjä korttitavaroita, etupäässä tietenkin elintarpeita: voita, lihaa, jauhoja ym. Salakauppiaina toimivat usein henkilöt, jotka normaali-

koina ovat olleet sangen kunniallisia kansalaisia. Kun korttiannokset kuitenkin ovat huomattavasti suuremmat kuin meillä — sokeria esim. saadaan 3 kg. kuukaudessa ja heinäkuussa 5 kg:n lisäannos säilömistä varten — ei salakauppa ole päässyt likimainkaan siihen vauhtiin kuin meillä. Rautateillä kulkee paljon väkeä painavine matkalaukkuihin, ja kun niitä ei tarkasteta, saadaan korttiravinnon yli tarvittavaa ruokalisää helposti.

Onpa viime aikoina sattunut useita sellaisiakin tapauksia, että on tarjottu ostettavaksi elintarvekorttejakin. Myyjät ovat useimmiten kierteleviä miehiä, jotka voivat myydä kaikki korttinsa esim. 400 kruunusta, juovat rahat ja kierrellessään syövät, mitä saavat ilman korttia. Sellaisia elintarpeita on kesällä yllinkyllin — maitokin on vielä säännöstelemättä — ja maaseudulla on tietenkin mahdollisuus saada omiksi tarpeiksi säännösteltyjäkin tavaroita ilman korttia.

Varsinkin lihakortit ovat haluttua tavaraa. Estääkseen näiden kaupan yleistymistä on peruutettukin sellaisia kuponkeja, joilla ennen annettujen määräysten mukaan on ollut ostovoima. Sen ostaja on maksanut rahan tavara, jota hän ei voi hyväkseen käyttää, ja se varoittaa toisia ryhtymästä vastaavanlaisiin kauppoihin.

Hintatarkkailu välttämätön.

Viime aikoina jatkuneen hintain kohoamisen estämiseksi on täytynyt ryhtyä järjestämään myös hintatarkkailua.

Kauppojen ikkunoissa on myytävät tuotteet varustettu hintamerkinnoin, ja nyt on ryhdytty säännöstelemään myös ravintolahintoja, jotka esim. meikäläisiin verraten ovat varsin korkeat, erittäinkin, kun otetaan huomioon, että ravintoaineita on sodalta säästyneessä Ruotsissa saatavissa yleensä halvemmalla kuin meillä.

Vaatetarpeiden kaupassa koetetaan hintatarkkailua helpottaa standardisoinnilla. Niinpä esim. kenkien tuotanto on suunniteltu järjestettäväksi standardituotannoksi. Valmistetaan etupäässä vain kestäviä kenkämalleja.

Ilmeisesti on tilannekeinottelua harjoitettu jo huomattavassa määrässä, joten tarkkailu on todella tarpeen vaatima. »Borås Tidning» esim. valittaa, että monet pikkunakertajat jäävät varjoon ammattitaidon omaavien kilpailijoihinsa rinnalla ja »että se on seuraus elinkeinoelämän kehityksestä kotitaloudesta ja pikkutuotannosta suurtuotannoksi.» On paljastettu surullisia huijauksia, jotka todistavat uskomattoman ahneuden päässeen vallalle. Huijausten suuruuteen katsoo vanhoillinen kirjoittaja olleen syynä juuri tuotanto- toiminnan viimeaikaisen kehityksen ja pikkutuottajain syrjäyttämisen — tietenkin jakelussa ym. säännöstelyssä. Se seikka, että joku tuottaja on väärinkäyttänyt tilannetta, ei tietysti kuitenkaan oikeuta yleistämään sellaista käsitystä asiain kehityksestä, ja ehkä juuri se, että kyseessä oleva yrittäjä on ollut suurtuottaja, on helpottanut väärinkäytösten ilmisaantia.

Poliittisella rintamalla

ovat leimanantavia päivänkysymyksiä. 1) hyökkäily järjestysvallan lujittamista vastaan, jota toisissa piireissä vaaditaan, mutta sangen yleisesti fascismipelon takia vastustetaan. 2) keskustelu valtion sotalainen hankinnoista yleisellä kansanlainauksella kaikkien väestöpiirien myötävaikutuksella ja 3) verokysymys. Erikoisesti Tukholmassa on veroasioista paljon riideltä varsinkin vaalien lähestyessä. Verokysymys on otettu puolustuskysymyksen ja valtiolisen suuntauksen ohella käsiteltäväksi, ja vasemmisto syyttää oikeistoa puolustushaluttomuudesta, koska juuri sillä taholla on oltu valmiit pienentämään veroäyriä. Vapaamielinen kansanpuolue oli valmis vähentämään veroäyriä 35 äyriä, oikeisto vielä lisäksi 20 äyriä, ja sitten on riideltä siitä, mihin joukkoon se pieni oikeistoryhmä kuuluu, joka oli valmis kokonaisen kruunun vähennykseen. Sen ryhmän leimaa »Socialdemokraten» »nassemielseksi» (natsistiseksi) ja »Nya Dagligt Allehanda» pyrkii vapauttamaan oikeistoa mainitusta lisänimestä. Poliittisiin mielialoihin vaikuttavat yleensä sodan pelko ja halu pysyä puolueettomana sekä toisaalta äärimmäisyysryhmien agitatio kummankin omalla tahollaan. Melemmilla on kaupungin julkisimmilla paikoilla näyteikkunansa, joissa lyödään vastapuolta ja iskulausein sekä propagandakuvin koetetaan kohottaa omien mielialoja. Erikoisesti kommunistit koettavat ylläpitää idän ihailua.

L—e.

"Tukha"

26/8/1942